

SOCIJALNA SKRB

Imovinska prava djece

Uzdržavanje djece – zaštita primanja koja su izuzeta od ovrhe

U povodu pritužbe na postupak banke, koja je majci onemogućila isplatu dječjeg doplatka s tekućeg računa zbog naplate svojih potraživanja, obratili smo se Hrvatskoj udruzi banaka (HUB). Naime, interni akti banke omogućuju da banka naplati svoje potraživanje na teret svih računa koje klijent ima u banci, bez posebne suglasnosti klijenta i sudske odluke, čime se izbjegava zaštita primanja djeteta, iako su prema odredbama *Ovršnog zakona*, *Obiteljskog zakona* i *Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima* primanja djeteta zaštićena i izuzeta od ovrhe. Ovakvom praksom banka ostvaruje prioritet u naplati svojih potraživanja protivno propisima koji prednost u naplati potraživanju daju uzdržavanju djeteta. Stav je HUB-a da u postupanju banaka nema propusta.

Pomoć za podmirenje troškova boravka djeteta u jaslicama i vrtićima u gradu Bakru

U povodu pritužbe roditelja na Odluku o socijalnoj skrbi Grada Bakra¹, kojom pravo na pomoć za podmirenje troškova boravka djeteta u jaslicama i vrtićima ima samo roditelj djeteta koje je na početku pedagoške godine navršilo tri godine, obratili smo se Gradu Bakru. Podsjećajući da je cilj socijalne skrbi pružanje pomoći socijalno ugroženim osobama, kao i osobama u nepovoljnim osobnim ili obiteljskim okolnostima, preporučili smo izjednačavanje djece u ostvarivanju ovog prava, neovisno o njihovoj dobi. Grad Bakar nas je izvijestio da će Gradskom vijeću predložiti izmjene i dopune *Odluke o socijalnoj skrbi*.

Zaštita prava na prehranu učenika u Splitu

Analizirajući odredbe *Odluke o socijalnoj skrbi grada Splita*, a na koje su nam ukazali i roditelji, uočili smo da Grad Split osigurava besplatne obroke učenicima iz socijalno ugroženih obitelji u osnovnim školama te sufinancira prehranu učenika u cjelodnevnom boravku u osnovnim školama. Međutim, kako se odobreni iznos isplaćuje mjesečno na tekući/žiro račun jednog od roditelja/skrbnika/udomitelja svjedočili smo slučajevima u kojima bi ove osobe predviđeni iznos za prehranu djeteta potrošile u neke druge namjene (primjerice za alkohol i cigarete), uskraćujući dijete za prehranu. Preporučili smo Gradu da razmotre druge načine i modele kako bi se djeci osigurala prehrana u školi (primjerice ugovorom s dobavljačima, plaćanjem direktno na račun škole...), a da se predviđeni iznos za prehranu ne uplaćuje na račun roditelja/skrbnika/udomitelja. Preporuka je prihvaćena te smo obaviješteni da se razmatraju drugi načini osiguravanja prehrane za djecu.

Pravo na doplatu za pomoć i njegu

Saznali smo za različitu praksu CZSS-a u postupcima priznavanja prava na doplatu za pomoć i njegu djeci, a vezano uz tumačenje pojma *prihoda* i ostvarivanje uvjeta.² Naime, iako *Zakon o socijalnoj skrbi* na pojedinim mjestima detaljno propisuje koje se naknade, iznosi i dodaci ne računavaju u prihod vezano uz priznavanje pojedinih prava, propušta isto precizirati u odredbama koje se odnose na priznavanje prava na doplatu za pomoć i njegu, što moguće dovodi do različitog tumačenja pojma *prihoda*, posebice vezano uz *sredstva za*

¹ Službene novine Grada Bakra broj 11/17.

² Članak 57. st. 2. t. 4. Zakona o socijalnoj skrbi: *Pravo na doplatu za pomoć i njegu ne može se priznati osobi: ... – ako prosječni mjesečni prihod samca prelazi iznos od 250% osnovice iz članka 27. stavka 2. ovoga Zakona, odnosno ako prosječni mjesečni prihod članova kućanstva prelazi iznos od 200% osnovice iz članka 27. stavka 2. ovoga Zakona u prethodna tri mjeseca prije mjeseca u kojem je podnesen zahtjev, odnosno pokrenut postupak po službenoj dužnosti.*

uzdržavanje koje dijete ostvaruje na temelju propisa o obiteljskim odnosima. Prepoznali smo da je sličan problem i različito tumačenje moguće i kod ostalih primanja i naknada iz sustava socijalne skrbi, kao i onih koje se prema važećim propisima ne smatraju dohotkom (primjerice, kod doplatka za pomoć i njegu prema propisima iz mirovinskog osiguranja, doplatka za djecu, novčanih primitaka za opremu novorođenog djeteta, stipendija za školovanje učenika i dr.). Stoga smo nadležnom MDOMSP-u preporučili razmotri praksu i postupanja CZSS-a u odnosu na ovu problematiku te poduzme radnje radi ujednačavanja prakse, uz preporuku da se pravila tumače i primjenjuju u korist djeteta, u skladu s konvencijskim načelom zaštite njegovog najboljeg interesa. MDOMSP nas je izvijestio o aktivnostima i tumačenjima u vezi s primjenom propisa.

Postupanje CZSS-a u zaštiti imovinskih prava i interesa djece

Saznavši za više pojedinačnih slučajeva u kojima su postojale prijave sumnje u ugrozu imovinskih interesa djece (primjerice vezano uz pravo nasljeđivanja i u drugim slučajevima kada interesi djeteta i roditelja mogu biti u koliziji), a u kojima je izostalo dublje uključivanje i aktivnosti CZSS-a, obratili smo se nadležnom MDOMSP-u. Budući da to područje zahtijeva specifična znanja i kompetencije iz područja ekonomije i financija, preporučili smo da osiguraju dodatne edukacije za stručne radnike CZSS-a koji se bave ovom problematikom, te da pruže centrima smjernice i naputke za postupanje kako bi im olakšali postupak procjene ugroženosti imovinskih prava i dobrobiti djeteta i procjenu rizika u svakom konkretnom slučaju.

Zaštita obiteljskih mirovina maloljetne djece

Pracanjem pojedinačnih slučajeva saznali smo za probleme i primjedbe na način isplate obiteljske mirovine u situacijama kad postoji više korisnika obiteljske mirovine, odnosno za slučajeve u kojima je takav način isplate doveo i/ili bi mogao dovesti do povreda prava i interesa djece. Praksa je da se, ukoliko korisnici obiteljske mirovine stanuju na istoj adresi, isplata vrši samo na jedan tekući račun koji glasi na ime jednog korisnika mirovine (tzv. „naslovnika“). Držeći da je takva praksa ugrožavajuća za interese djece (npr. kad je „naslovnik“ ujedno i ovršenik te mu se plijeni postotak od cijele mirovine ili kad „naslovnik“ nije djetetov zakonski zastupnik, npr. punoljetni brat ili sestra), obratili smo se MRMS-u i HZMO-u. Preporučili smo da žurno poduzmu predradnje kako bi se donijeli ili dopunili provedbeni propisi te na odgovarajući način zaštitilo najbolji interes djece u isplati obiteljskih mirovina (isplata svakom članu obitelji zasebno na odvojene račune). Također smo zamolili da razmotre mogućnost zaštite djece čiji su interesi primjenom važećih propisa već oštećeni, a egzistencija ugrožena (u vezi s ovršnim postupcima u kojima djeca nisu stranke). Naša preporuka nije uvažena.

Ranjive skupine djece

Zaštita djece stranih državljana bez pratnje roditelja

Unatoč uložnim naporima i poduzetim aktivnostima MDOMSP-a, u sustavu zaštite djece stranih državljana bez pratnje roditelja i dalje postoje problemi, ponajprije nedostatak specijaliziranih smještajnih kapaciteta, problemi u sustavu skrbništva i nedostatak prevoditelja. Stoga smo MDOMSP-u ponovno uputili preporuku da naputkom upozori djelatnike CZSS-a da djeci bez pratnje za posebnog skrbnika ne imenuju osobe iz kruga stranih državljana s kojima je dijete zatečeno. Također smo preporučili da se poduzmu aktivnosti za osiguranje odgovarajućeg smještaja za djecu bez pratnje koji bi zadovoljio specifične potrebe ove skupine djece u vidu specijalizirane ustanove za njihov prihvata i

dijagnostički tretman, u kojoj bi na jednom mjestu bili osigurani svi resursi potrebni sa rad s djecom. U cilju razvijanja mreže podrške stručnjacima koji se svakodnevno skrbe o djeci bez pratnje preporučili smo da MDOMSP imenuje kontakt osobu koja bi svojim stručnim znanjem pomagala u prevladavanju međuresornih teškoća s kojima se suočavaju stručnjaci u radu s djecom, kao i da u međuresorno povjerenstvo za zaštitu djece bez pratnje uključe predstavnike Ministarstva rada i mirovinskog sustava.

Unapređivanje uvjeta prihvata djece izbjeglica

Nakon obilaska i uvida u način ostvarivanja skrbi o djeci izbjeglicama, koja su zajedno s roditeljima boravila u Tranzitno prihvatnom centru za strance Tovarnik, preporučili smo MUP-u žurni premještaj obitelji s djecom, budući da smo prostor prihvatnog centra ocijenili neodgovarajućim i neprimjerenim za boravak djece. Utvrđeno je da je riječ o prostoru u kojem je ograničena sloboda kretanja (osiguran je zaštitnim rešetkama i zaključan) i kontakt s vanjskim svijetom, da je neodgovarajuće opremljen i da nema svih potrebnih stručnih osoba niti uvjeta za pružanje psihosocijalne podrške. Preporučili smo da se taj prostor, u suradnji s MZO-om, MZ-om i MDOMSP-om te nevladinim udrugama, odgovarajuće opremi i pripremi za eventualni nužni i kratkotrajni prihvati obitelji s djecom, u skladu s međunarodnim standardima u zaštiti ljudskih prava i najboljeg interesa djeteta. Preporuka je prihvaćena te su uvjeti poboljšani. Međutim, prilikom ponovnog obilaska većina djece iskazala je nezadovoljstvo nedostatkom edukativnih sadržaja, odnosno nemogućnošću školovanja i učenja, slabom organizacijom vremena, neodgovarajućom prehranom te su uočene i druge nepravilnosti (nedovoljna psihološka potpora, izostanak prevoditelja). Stoga smo preporučili da se zatečene obitelji s djecom žurno izmjestite u prostore primjerenije boravku djece u kojima bi se djeci osigurali sadržaji koji se u prostorijama Tranzitno prihvatnog centra ne mogu odgovarajuće organizirati. Preporuka je prihvaćena i realizirana.

Zaštita djece prosjaka

Ponukani učestalim javljanjima građana Zagreba, uznemirenih situacijama prosjačenja u kojem se za izazivanje samilosti koriste djeca, preporukom smo se obratili PU zagrebačkoj (PUZ). Preporučili smo da se žurno ispituju slučajevi na koje upozoravaju građani te da se poduzmu mjere kako bi se spriječilo da se djecu iskorištava za prosjačenje. Također smo preporučili da se u suradnji s nadležnim CZSS-om djeci pomogne ako je riječ o lošim i nedostatnim materijalnim mogućnostima njihovih obitelji, odnosno, da se djeca zaštite ako ih roditelji ili druge osobe koriste radi stjecanja materijalne koristi. Preporuka je prihvaćena te nas je PUZ izvijestio kako su povodom naše preporuke intenzivirana postupanja u odnosu na prosjačenja.

Veća dostupnost informacija o pravima djece s TUR

Pravobraniteljica za djecu preporučila je MZ-u i MDOMSP-u kreiranje unificirane brošure (letka) s pravima i uslugama iz sustava zdravstvene i socijalne skrbi za djecu s TUR i njihove roditelje. Predložili smo da se spomenuta brošura/letak distribuira u pedijatrijskim ordinacijama. MZ je prihvatilo našu inicijativu te je, u suradnji s HZZO-om i MDOMSP-om započeo aktivnosti prikupljanja relevantnih podataka o pravima i uslugama za djecu s TUR i njihove roditelje iz sustava zdravstvene zaštite i sustava socijalne skrbi, kako bi oni putem Centralnog zdravstvenog informacijskog sustava bili dostupni svim ordinacijama na razini primarne zdravstvene zaštite koje u svojoj skrbi imaju djecu.

Objavlivanje mreže socijalnih usluga

Sukladno *Odluci o mreži socijalnih usluga*, koja predviđa objavu Izvješća o popunjenosti mreže socijalnih usluga šest mjeseci nakon svakog objavljenog javnog poziva za podnošenje ponuda za dodjelu ocjene o usklađenosti sa standardima socijalnih usluga, uputili smo

preporuku MDOMSP-u. Preporučili smo javno objavljivanje podataka o mreži socijalnih usluga kako bi se mogla pratiti pokrivenost i dostupnost određenih usluga (npr. usluga rane intervencije) po županijama. Preporuka je načelno prihvaćena.

Obiteljsko pravna zaštita

Zaštita dobrobiti i prava djeteta u postupcima donošenja odluke o roditeljskoj skrbi

Upoznati smo s praksom provođenja vještačenje djece u postupku razvoda braka na inicijativu i na trošak jednoga roditelja, bez naloga suda i bez znanja drugog roditelja i CZSS-a. Takva praksa otvara mogućnost nekontroliranog izlaganja djece višestrukim vještačenjima od strane različitih sudskih vještaka, u kratkom vremenskom razmaku. U vještačenjima koje roditelji naručuju samostalno i na vlastiti trošak otvara se i pitanje etičnosti postupanja sudskog vještaka koji provodi razgovor s djecom i samo s jednim od roditelja (naručiteljem), dok drugog roditelja ne uključuje u vještačenje, niti ga o tome obavještava. Ministarstvu pravosuđa i Hrvatskom društvu sudskih vještaka i procjenitelja preporučili smo da u okviru svoje nadležnosti razmotre mogućnost posebnog reguliranja načina provođenja psihologijsko/psihijatrijskog vještačenja od strane sudskih vještaka u postupcima u kojima se donose odluke o roditeljskoj skrbi na način da provođenje vještačenja bude vezano uz zahtjev/nalog suda. To roditelje neće ograničiti u mogućnosti traženja drugog psihologijsko/psihijatrijskog mišljenja i obrade ukoliko nisu zadovoljni procjenom učinjenom od strane psihologa CZSS-a. No, svakako će ih ograničiti u izlaganju djeteta višestrukim, emocionalno zahtjevnim vještačenjima, što smatramo osobito potrebnim u slučajevima u kojima roditelji pokazuju tendenciju manipulativnog ponašanja koje ugrožava najbolji interes djeteta. Ministarstvo pravosuđa je našu preporuku prosljedilo MDOMSP-u radi eventualnih izmjena obiteljskog zakonodavstvo koje regulira ovu problematiku. Iz odgovora Hrvatskog društva sudskih vještaka i procjenitelja proizlazi da se vještačenje uvijek odvija po nalogu suda no, da zabunu stvaraju sudski vještaci koji u tom svojstvu potpisuju svoje nalaze i kad obavljaju redovnu psihijatrijsku i psihološku praksu.